

KOZ SR **zásadne** žiada:

1. V podkapitole 4.5.3 IT a dopravná infraštruktúra, žiadame v časti Dopravné projekty – prioritá „Posilnia sa princípy Hodnoty za peniaze v doprave pomocou prioritizácie produktívnych investícií“ – v prvom odseku, v prvej vete vypustiť „a diaľnic“, za „výstavby ciest“ vložiť čiarku a vložiť „diaľnic a modernizáciu železničnej siete“. Po úprave bude veta znieť „Ministerstvo financií v spolupráci s ministerstvom dopravy a výstavby navrhnú analyticky podložený zoznam priorit a plán prípravy a výstavby ciest, diaľnic a modernizáciu železničnej siete na Slovensku do roku 2030.“
2. V podkapitole 4.5.3 IT a dopravná infraštruktúra, žiadame v časti Dopravné projekty – prioritá „Podporí sa presun z cestnej dopravy na železničnú dopravu“ – v treťom odseku sa za prvú vetu vkladá nová „Spracuje sa ucelený projekt „Konceptia podpory jednotlivých vozových zásielok“ v oblasti nákladnej železničnej dopravy.“

Vzhľadom na nelegislatívny charakter materiálu, KOZ SR ďalej predkladá tieto **obyčajné** pripomienky:

1. KOZ SR upozorňuje, že už štandardne nie je NPR sprevádzaný v medzirezortnom pripomienkovom konaní Programom stability Slovenskej republiky na roky 2019 až 2022, ktorý predstavuje základnú kvantifikáciu a prognózu ekonomiky Slovenska a verejných financií.
2. NPR je opätovne takmer súčasne predmetom medzirezortného pripomienkového konania a rokovania Hospodárskej a sociálnej rady SR, čo vytvára časový tlak na formulovanie, vyhodnotenie a hlavne zapracovanie pripomienok jednotlivých subjektov.
3. Odporúčanie – Fiškálna politika a efektivita zdravotníctva – Aj keď v roku 2018 došlo k legislatívnemu ukotveniu inštitucionálneho usporiadania projektu Hodnota za peniaze a pokračovala implementácia opatrení, ktoré boli identifikované v rámci revízie výdavkov v sektore zdravotníctva, zavádzanie reforiem je zdĺhavé. V systéme elektronického zdravotníctva (eHealth) sa začali využívať moduly na predpisovanie liekov a zápis záznamov o vyšetreniach, ale percentuálna využívateľnosť je z nášho pohľadu nízka. Zavedenie úhrad za diagnostickú skupinu (DRG) je zatiaľ v štádiu vykazovania a nastavovania platieb. Európska komisia Slovensku vyčíta, že výdavky na zdravotnú starostlivosť naďalej ohrozujú dlhodobú udržateľnosť verejných financií, keďže zvyšovanie nákladovej efektívnosti zdravotnej starostlivosti je na Slovensku výzvou. Správa o Slovensku konštatuje, že odmeňovanie vo verejnej správe patrí k najnižším na trhu práce a medzi najohrozenejšie skupiny patria zdravotné sestry, učitelia, či sociálni pracovníci. Nepriaznivá je najmä veková štruktúra zamestnancov. Nedostatok zdravotných pracovníkov a riešenie ich pracovných podmienok musia byť prioritou.
4. Odporúčanie – Dlhodobá nezamestnanosť a zamestnanosť žien a vzdelávanie – KOZ SR by privítala ďalšie opatrenia na zosúladenie rodinného a pracovného života. Upozorňujeme, že finančná podpora činnosti zariadení starostlivosti o deti do troch rokov je viazaná na finančné zdroje EÚ a absentujú systémové opatrenia, ktoré by zvýšili dostupnosť a počet detských jasí, ktoré sú prenechané súkromnému sektoru. S cieľom aktivovať ženy po materskej dovolenke je nevyhnutné vytvoriť prijateľné podmienky pre ich návrat na trh práce zabezpečením adekvátnej starostlivosti pre deti. Ženy na Slovensku sú stále znevýhodňované na trhu práce a pretrvávajú voči nim stereotypné správanie. Rodový mzdový rozdiel je na Slovensku nadpriemerný a medziročne nedochádza k jeho

zlepšovaniu. Ženy sú znevýhodňované pri prijímaní do zamestnania a zastávajú pracovné pozície s nižšou kvalifikáciou napriek tomu, že úroveň vzdelania je u nich vyššia ako u mužov.

KOZ SR oceňuje vytvorenie legislatívneho rámca pre sociálnu ekonomiku, ktorá môže vytvoriť priaznivé podmienky pre zamestnávanie znevýhodnených uchádzačov na trhu práce, avšak upozorňuje na potrebu zvýšenia informovanosti verejnosti a podpory pri zakladaní sociálnych podnikov.

KOZ SR opätovne poukazuje na chýbajúcu komplexnú reformu vzdelávania, ktorá zabezpečí zvyšovanie úrovne vzdelávania na Slovensku, atraktívni učiteľské povolanie reformou odmeňovania zamestnancov školstva a zabezpečí zosúladenie vzdelávania s potrebami trhu práce.

5. Odporúčanie – Efektívnosť a transparentnosť verejnej správy, podnikateľské prostredie – Aj keď bolo v priebehu roku 2018 prijaté významné množstvo opatrení, Európska komisia opätovne, v Správe o Slovensku 2019, konštatuje len obmedzený pokrok v tomto odporúčaní. KOZ SR sa stotožňuje s názorom Európskej komisie, že v tomto opatrení nedošlo k takmer žiadnemu pokroku najmä v otázke zvýšenia účinnosti justičného systému a v podpore výskumu a vývoja a v podpore malých a stredných podnikov. Veľmi negatívne vnímame najmä situáciu okolo Slovenskej akadémie vied.

6. Najvýznamnejšie zmeny v ostatných oblastiach – KOZ SR oceňuje pokračujúci boj proti podvodom s cieľom zvyšovať výber daní.

KOZ SR opätovne upozorňuje, že odstránenie vplyvu rastu miezd na valorizáciu dôchodkov a ponechanie len percenta medziročného rastu spotrebiteľských cien za domácnosti dôchodcov nepovažujeme za správne a bude mať vplyv na výšku budúcich dôchodkov. Valorizácia dôchodkov aj na základe rastu miezd v štáte udržiava rovnováhu medzi príjmami ekonomicky aktívnej a postproduktívnej časti populácie.

KOZ SR za problematické považuje prijatie Stratégie pracovnej mobility cudzincov v SR, a to najmä v riziku zvýšenia sociálneho dumpingu, t. j. v znižovaní potreby zvyšovať mzdy, ak je dostatok zamestnancov z tretích krajín ochotných pracovať za nižšiu mzdu. KOZ SR takisto vyjadrila obavy ohľadom umožnenia zamestnávať štátnych príslušníkov tretích krajín prostredníctvom agentúr dočasného zamestnávania. Riziko vidíme v tom, že užívateľský zamestnávateľ nemá zodpovednosť za všetky záväzky voči prideleným zamestnancom, teda nie sú zabezpečené rovnaké pracovné a sociálne podmienky pre všetkých zamestnancov. S cieľom ochrániť práva zamestnancov a do viesť kvalifikovanú pracovnú silu, ktorá sa plne integruje na Slovensku, KOZ SR požadovala ich zamestnávanie v štandardných pracovných pomeroch. Navyše narastajúci počet cudzincov a agentúrnych zamestnancov v podnikoch má negatívny vplyv na sociálny dialóg, pracovné podmienky a kolektívne vyjednávanie, čo môže viesť k narastaniu sociálneho napätia.

7. V rámci plánovaných opatrení v štrukturálnych témach – KOZ SR podporuje najdôležitejšie plánované opatrenia NPR v štruktúre podľa CSR (odporúčaní pre jednotlivé krajiny).

8. Plánované opatrenia – Fiškálna politika a verejné financie – KOZ SR za rozhodujúce opatrenie považuje efektívne vynakladanie verejných financií, aktívny boj proti korupcii a daňovým únikom.

9. Plánované opatrenia – Vzdelávanie, veda a inovácie – Základným cieľom v oblasti vzdelávania musí byť komplexná reforma vzdelávania, ktorá zabezpečí zvyšovanie úrovne vzdelávania na Slovensku, atraktívni učiteľské povolanie reformou odmeňovania zamestnancov školstva a zlepšením pracovných podmienok a zabezpečí zosúladenie vzdelávania s potrebami trhu práce. Negatívne vnímame najmä zhoršujúce sa

ukazovatele v priemerných dosiahnutých bodoch z testov PISA, zvyšujúce sa percento predčasne ukončenej školskej dochádzky a zaostávanie v kvalite výskumu a inovačnej aktivity. Slovensko potrebuje reformu hospodárstva na znalostne orientované a produkciu s vyššou pridanou hodnotou, čo nebude možné, pokiaľ sa neinovuje vzdelávanie. Opakuje pripomienku z predchádzajúceho roku ohľadom duálneho vzdelávania, ktoré nenapĺňa svoj potenciál a je potrebné ho zatraktívniť, ale v čase nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily by mali mať zamestnávateľia záujem vychovávať kvalifikovanú pracovnú silu bez ohľadu na finančnú motiváciu zo strany štátu. Prijatá reforma musí reflektovať zosúladienie vzdelania s potrebami trhu práce vzhľadom na digitalizáciu a nadchádzajúci Priemysel 4.0.

10. Plánované opatrenia – Zamestnanosť, penzijný systém a sociálna inklúzia – KOZ SR odporúča posilniť rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom okrem iného aj prostredníctvom aktívnej technickej a politickej podpory smernice EÚ o rovnováhe medzi pracovným a rodinným životom, ktorá stále nie je prijatá, ako účinného opatrenia na odstránenie rodových nerovností na Slovensku. Ďalej odporúčame výrazne zvýšiť pracovné príležitosti žien lepším prístupom k starostlivosti o deti.

Regionálne rozdiely na Slovensku sú priepastné a stále sa zväčšujú. Centralizovanie hospodárstva na západe krajiny spôsobuje vyludňovanie regiónov. Slovensko by malo aktívne znižovať regionálne rozdiely pomocou účinných aktívnych politík trhu práce, zvolenia vhodnej hospodárskej politiky a štátnej bytovej politiky s dôrazom na nájom bytov. Štátna bytová politika by mala zabezpečovať dostatok nájomných bytov a komunálne bývanie. Sociálne bývanie nemôže byť separované od majoritného obyvateľstva, keďže nielen chýbajúce bývanie, ale aj segregácia vedie k ďalšiemu sociálnemu vylúčeniu a chudobe. Rozpočtovaná finančná čiastka na výstavbu a obnovu bytového fondu by sa mala výrazne zvýšiť. V súčasnosti fungujúce možnosti ubytovania sú na komerčnom princípe s neprimerane vysokým nájomným a častokrát nevyhovujúcimi bytovými podmienkami. Zabezpečenie adekvátneho bývania za prijateľnú cenu umožní vymaniť sa z pasce chudoby a poskytnúť sebe a svojej rodine lepšiu budúcnosť. Z dôvodu chýbajúcej komplexnej bytovej politiky štátu na komunálnej úrovni si ľudia z regiónov s vysokou nezamestnanosťou nemôžu dovoliť presťahovať sa do ekonomicky silných centier, ktoré dávajú možnosť zamestnať sa aj na strednej a nižšej kvalifikačnej úrovni. Zefektívnením by malo prejsť aj sociálne bývanie. Sociálne bývanie dopĺňa rovnováhu medzi sociálnou spravodlivosťou a ekonomickou efektívnosťou. KOZ SR by ocenila, keby boli konečne prijaté niektoré z opatrení na zlepšenie dostupnosti nájomného bývania. Napríklad zavedenie povinného podielu bytov s regulovaným nájomom v nových developerských projektoch.

Zvyšovanie miezd všetkým pracovníkom je najlepším spôsobom boja proti pracujúcej chudobe. V NPR absentuje podpora kolektívneho vyjednávania, konvergencia miezd smerom nahor a ukončenie sociálneho dumpingu, rovnako ako aj finančná podpora pre sociálny dialóg a sociálnych partnerov, ako je tomu v mnohých krajinách EÚ a čo je aj záväzkom Európskeho piliera sociálnych práv.

V oblasti penzijného systému považujeme za nedostatočné navrhované opatrenia na zvýšenie efektívnosti dôchodkového sporenia. Zameranie sa na II. pilier bez komplexnej analýzy a reformy celého dôchodkového systému považujeme za nedostatočné.

Dôležité je aj zlepšenie aktivačných opatrení pre znevýhodnené skupiny vrátane zamestnávania starších ľudí prijatím efektívneho vekového manažmentu a opatrení v oblasti aktívneho starnutia. S cieľom zabezpečiť medzigeneračnú solidaritu KOZ SR žiada

prijať iniciatívu európskych sociálnych partnerov – autonómnu rámcovú dohodu o aktívnom starnutí a medzigeneračnom prístupe. S ohľadom na starnutie populácie SR, KOZ SR požaduje, aby štát poskytoval adekvátne sociálne služby a prijali sa opatrenia, ktoré zlepšia starostlivosť o starších ľudí.

11. Plánované opatrenia – Zdravie – Jednou zo základných podmienok poskytovania zdravotnej starostlivosti včas a v požadovanej kvalite je dostatočný počet kvalifikovaných zamestnancov zdravotníckych zariadení. Zabezpečiť ich dostatočný počet je možné iba za predpokladu, že zdravotnícke zariadenie disponuje potrebným objemom finančných zdrojov od zdravotných poisťovní. Ako sa ukazuje už v tomto roku, historicky najvyšší rozpočet zdravotníctva na rok 2019 sa už v súčasnosti ukazuje ako nedostatočný. Zdroje zdravotných poisťovní pozostávajú z odvodov ekonomicky aktívnych obyvateľov, počtom však prevažujú ekonomicky neaktívni obyvatelia, za ktorých je platcom poistného štát. Finančne najnákladnejšou skupinou poistencov sú ekonomicky pasívni občania, najmä seniori, preto odvody ekonomicky aktívneho obyvateľstva do zdravotného poistenia nie sú dostatočné na vyrovnanie štátom vytvoreného deficitu a popri celoročne napätej situácii vyvolávajú potrebu úpravy rozpočtu (viď roky 2015 aj 2017) aj nesystémového oddĺženia najmä koncových zdravotníckych zariadení. KOZ SR odporúča v rámci opatrení navýšiť celkový finančný objem platieb za poistencov štátu.
12. Plánované opatrenia – Modernizácia verejnej správy a podnikateľské prostredie – KOZ SR oceňuje zmenu odmeňovania vo verejnej správe a zvýšenie tarifných plátov zamestnancov v štátnej a verejnej službe na roky 2019 – 2020. V nadchádzajúcom období považujeme za najzásadnejšie prijatie koncepcie odmeňovania zamestnancov v štátnej službe s cieľom budovať odborné kapacity a poskytovať kvalitné verejné služby. Systém odmeňovania musí byť motivujúci a hlavne konkurencieschopný voči súkromnému sektoru.